

Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка
Кафедра загального та спеціалізованого фортепіано

"ПОГОДЖУЮ"

Гарант освітньо-професійної програми,
декан факультету музикознавства,
композиції, вокалу та диригування, доцент

Я. ОЛЕКСІВ

25 червня 2021 року

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи, професор

М. КУШНІР

25 червня 2021 року

"ПОГОДЖУЮ"

Декан факультету музикознавства,
композиції, вокалу та диригування, доцент

Я. ОЛЕКСІВ

25 червня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФОРТЕПІАНО»

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	Музичне мистецтво
Профілізація	Академічний спів
Статус	Обов'язкова компонента циклу дисциплін фахової професійно-практичної підготовки (ОК 3.7.14)
Загальний обсяг	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Форма підсумкового контролю	Залік (1,3), екзамен (2,4)
Термін викладання	1-4 семестри
Факультет	Музикознавства, композиції, вокалу та диригування
Форма навчання	денна

Львів – 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Фортепіано» з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 025 Музичне мистецтво оновлена відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою Радою ЛНМА імені М. В. Лисенка «26» травня 2021 року (Протокол № 1)

РОЗРОБНИКИ:

ГЕРЕГА МАРІЯ МИХАЙЛІВНА – завідувач кафедри загального та спеціалізованого фортепіано ЛНМА імені М. В. Лисенка, заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, професор

ПОМІРКО СОФІЯ ОНУФРІЇВНА – почесний професор академії, кафедра загального та спеціалізованого фортепіано ЛНМА імені М. В. Лисенка

ЖМУРКЕВИЧ ЗЕНОВІЯ СОЗОНТІВНА – доцент, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри загального та спеціалізованого фортепіано ЛНМА імені М. В. Лисенка

Робоча програма навчальної дисципліни «Фортепіано» затверджена на засіданні кафедри загального та спеціалізованого фортепіано ЛНМА імені М. В. Лисенка 15 червня 2021 р., протокол №10.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни – підготовка висококваліфікованих і всесторонньо розвинутих музикантів, які володіють специфікою фортепіанної гри, необхідною для самостійної професійної роботи (педагогічна діяльність, сольне та ансамблеве виконавство тощо).

Основним завданням дисципліни є навчання студентів особливостям гри на фортепіано та професійному застосуванні набутих ними знань у майбутній педагогічній і виконавській діяльності.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДІТИ ЗДОБУВАЧ

2.1 Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 1	Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово
ЗК 2	Здатність розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 4	Здатність до розв'язання проблем.
ЗК 5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 6	Здатність до міжособистісної взаємодії.
ЗК 7	Здатність до критики та самокритики.
ЗК 8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 9	Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.
ЗК 10	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 12	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК 13	Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.
ЗК 14	Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 15	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК 16	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 17	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
2.2 Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	
СК 1	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
СК 2	Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у творчо-виконавській діяльності.
СК 3	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
СК 4	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення

	у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
СК 5	Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності
СК 6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
СК 7	Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
СК 8	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
СК 9	Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
СК 10	Здатність оперувати професійною термінологією.
СК 11	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
СК 12	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.
СК 13	Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.
СК 14	Здатність здійснювати редакторську та лекторську діяльність в сфері музичного мистецтва.
СК 15	Здатність використовувати засоби масової інформації для просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень музичної культури.
СК 16	Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
СК 17	Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.
3. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	
РН 1	Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час творчо-виконавської діяльності.
РН 2	Володіти методами та навичками ансамблевої гри / хорового співу, репетиційної роботи та концертних виступів.
РН 3	Демонструвати різні методики удосконалення творчо-виконавської діяльності.
РН 4	Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
РН 5	Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
РН 6	Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію.
РН 7	Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.
РН 8	Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
РН 9	Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / та лекторській практичній діяльності.
РН 10	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
РН 11	Вміти здійснювати педагогічну діяльність.
РН 12	Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції.
РН 13	Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.
РН 14	Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

4. РОЗПОДІЛ ДИСЦИПЛІНИ ЗА СЕМЕСТРАМИ, ГОДИНАМИ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами			Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					Розподіл аудиторних годин за курсами і семестрами											
	Екзамени	Заліки	Атестаційні екзамени		Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота	I курс	II курс	III курс	IV курс								
						Всього	у тому числі:			Семестри											
	лекційні	індивідуальні	практичні				1	2		3	4	5	6	7	8						
	Кількість тижнів в семестрі																				
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15							
Фортепіано	2,4	1,3		4	120	60		60		60	1	1	1	1							

Розподіл годин та кредитів за курсами та семестрами

КУРС	СЕМЕСТРИ	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					
			Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота	
				Всього	у тому числі:			
					лекційні	індивідуальні		практичні
I		4	120	60		60		60
	1	1	30	15		15		15
	2	1	30	15		15		15
II								
	3	1	30	15		15		15
	4	1	30	15		15		15

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФОРТЕПІАНО»

Призначення курсу «Фортепіано» для студентів спеціалізації «Академічний спів» полягає в набутті навиків фортепіанної гри, закріпленні та доповненні знань із суміжних музичних дисциплін.

Під час занять зусилля студентів спрямовуються на розвиток музичної пам'яті, ритмосприйняття та якісного звукоутворення, сценічної витримки та набуття студентами навиків самостійної роботи над музичним твором.

Основною метою цього курсу є навчити студентів-вокалістів володіти фортепіано в обсязі, який дає змогу бути професійними виконавцями та

педагогами: вміти самостійно без концертмейстера вивчити свою партію, виконати нескладний фортепіанний супровід з вокального репертуару, розспівати учнів на заняттях з педагогічної практики.

Критерій оцінювання залежить від якості виконання студентом іспитової та залікової програм, ступеня засвоєння ним навиків гри на фортепіано, творчого росту на протязі всього періоду навчання.

Студенти вокального факультету мають різну довузівську підготовку гри на фортепіано. Згідно рішення кафедри, було проведено відповідний поділ студентів на дві групи: основну та спеціальну. В спеціальній групі навчаються студенти без попередньої підготовки та навиків гри на фортепіано.

Протягом навчального року студент вивчає 10 творів, з них: два поліфонічні твори, дві сонатини або варіації, дві п'єси, два ансамблі, два акомпанементи та етюди. Навики читання з аркуша, гри розспівом набуваються протягом всього курсу фортепіано.

Поліфонічні твори та акомпанементи студенти можуть грати на заліках та іспитах по нотах, сонатини, п'єси – виконують напам'ять. Участь студентів у відкритих концертах кафедри при обов'язковій присутності екзаменаційної комісії можуть зараховуватися як частина заліку чи іспиту.

Особлива увага в процесі навчання приділяється посиленому вивченню студентами етюдів та ансамблевих творів, а також протягом всього курсу виховуються навички читання з аркуша та вміння грати розспівки та вокалізи.

На заліки та іспити в кінці семестру виносяться сім творів.

Індивідуальні заняття

№	Назва теми	Кількість годин
	<i>I семестр</i>	
	Змістовий модуль 1. Фортепіанні твори докласичного періоду. Конструктивні вправи. Гра розспівом.	
Тема 1	Поліфонія.	5
Тема 2	П'єса або етюд.	5
Тема 3	Акомпанемент або ансамбль (4-ручне перекладення вокальних творів).	5
	Всього годин	15
	<i>II семестр</i>	
	Змістовий модуль 2. Віденська класика і твори композиторів XVIII – початку XIX ст. Фортепіанні акомпанементи.	

Тема 1	Поліфонія.	4
Тема 2	Велика форма.	4
Тема 3	П'єса або етюд.	4
Тема 4	Акомпанемент або ансамбль (4-ручне перекладення вокальних творів).	3
	Всього годин	15
	<i>III семестр</i>	
	Змістовий модуль 3. Твори композиторів XIX століття. Перекладення для фортепіано вокальних творів.	
Тема 1	Поліфонія.	5
Тема 2	П'єса або етюд.	5
Тема 3	Акомпанемент або ансамбль (4-ручне перекладення вокальних творів).	5
	Всього годин	15
	<i>IV семестр</i>	
	Змістовий модуль 4. Твори українських та зарубіжних композиторів XX – XXI ст. Акомпанементи до оперних арій.	
Тема 1	Поліфонія.	4
Тема 2	Велика форма.	4
Тема 3	П'єса або етюд.	4
Тема 4	Акомпанемент або ансамбль (4-ручне перекладення вокальних творів).	3
	Всього годин	15
	Всього годин за курс індивідуальних занять	60

Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин
	<i>I семестр</i>	

	Змістовий модуль 1. Фортепіанні твори докласичного періоду. Конструктивні вправи. Гра розспівом.	
Тема 1	Поліфонічні твори Д. Букстехуде, Й. Пахельбеля, Дж. Фрескобальді.	4
	Поточний контроль	1
Тема 2	П'єса композиторів-клавесиністів Ф. Куперена, Ж. Ф. Рамо або етюд.	5
Тема 3	Акомпанемент до творів українських композиторів ХІХ ст., або ансамбль (4-ручне перекладення вокальних творів).	3
	Підсумковий контроль (залік)	2
	Всього годин	15
	<i>II семестр</i>	
	Змістовий модуль 2. Віденська класика і твори композиторів ХVІІІ – початку ХІХ ст. Фортепіанні акомпанементи.	
Тема 1	Поліфонічні твори Й.-С. Баха, Г.-Ф. Генделя.	3
Тема 2	Фортепіанні сонати В.-А. Моцарта, Й. Гайдна, Ф. Кулау.	3
	Поточний контроль	1
Тема 3	П'єса українських композиторів дописенківського періоду або етюд.	3
Тема 4	Акомпанемент або ансамбль (4-ручне перекладення вокальних творів) композиторів ХІХ ст.	3
	Підсумковий контроль (екзамен)	2
	Всього годин	15
	<i>III семестр</i>	
	Змістовий модуль 3. Твори композиторів ХІХ ст. Перекладення для фортепіано вокальних творів.	
Тема 1	Поліфонічні твори композиторів ХІХ ст.	5
Тема 2	П'єси Ф. Шуберта, Р. Шумана, Ф. Шопена або етюд.	4
	Поточний контроль	1
Тема 3	Акомпанемент до вокальних солоспівів галицьких композиторів або ансамбль (4-ручне перекладення вокальних творів).	4
	Підсумковий контроль (залік)	2
	Всього годин	15
	<i>IV семестр</i>	
	Змістовий модуль 4.	

Твори українських та зарубіжних композиторів XX – XXI ст. Акомпанементи до оперних арій.		
Тема 1	Поліфонічні твори М. Скорика, В. Бібіка, В. Задерацького.	3
Тема 2	Твори великої форми сучасних композиторів.	3
	Поточний контроль	1
Тема 3	П'єси В. Барвінського, С. Рахманінова, або етюд.	3
Тема 4	Акомпанементи або ансамблі (4-ручне перекладення вокальних творів) сучасних львівських композиторів В. Камінського, О. Козаренка, Б. Фроляк.	3
	Підсумковий контроль (екзамен)	2
	Всього годин	15

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сумарна шкала оцінювання здобувача з навчальної дисципліни

СУМА БАЛІВ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання здобувача з семестрового екзамену та поточного контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку (диференційованого) та екзамену
45-50	A	відмінно
41-44	B	добре
37-40	C	

32-36	D	задовільно
30-31	E	
18-29	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-17	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ОЦІНКА «ВІДМІННО» А (90-100 балів)

Твори, які виносяться на іспит або залік відповідають програмним вимогам семестру. Текст виконуваних творів відповідає авторському. Виконання програми характеризується емоційністю, цілісністю, розумінням стилю, технічною досконалістю. Студент повинен продемонструвати добре володіння ритмом, артикуляцією, штрихом, вірну педалізацію, проявити достатню естрадну витримку.

ОЦІНКА «ДОБРЕ» В (82-89 балів), С (74-81 бал)

Виконувана програма відповідає програмним вимогам семестру. В процесі виконання студент може припуститись незначних текстових або технічних помилок. Виконання позначається дещо неточною педалізацією, несуттєвим браком естрадної витримки. При цьому окремі помилки не впливають на загальне позитивне сприйняття комісією програми загалом.

ОЦІНКА «ЗАДОВІЛЬНО» D (64-73 бали), E (60-63 бали)

Частина програми не відповідає програмним вимогам семестру. Виконання творів відзначається текстовою неохайністю, невиразністю, відсутністю емоційного наповнення, невірною педалізацією, відсутністю розуміння стилю. Темп виконуваних творів суттєво відрізняється від зазначеного. Вся програма виконується з нот. Студент недостатньо володіє текстом.

ОЦІНКА «НЕЗАДОВІЛЬНО» FX (35-59 балів) – не зараховано з можливістю повторного складання

Переважає більшість виконуваних творів не відповідає програмним вимогам семестру. Студент дуже слабо володіє текстом. Виконання відзначається відсутністю педалізації, агогіки, відчуття ритму, естрадної витримки та емоційної наповненості. Вся програма виконується з нот. Допущені в процесі виконання помилки спотворюють авторський задум, суттєво перешкоджають загальному сприйняттю виконання.

ОЦІНКА «НЕЗАДОВІЛЬНО» F (0-34 бали) – не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Твори не відповідають програмним вимогам семестру. Студент не володіє текстом. Допущені в процесі виконання помилки спотворюють авторський задум, не дають можливості для загального сприйняття творів.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
3. Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.
4. Бінарні, інтегровані (універсальні) методи.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. Попередній контроль спрямований на виявлення знань, умінь і навичок студентів з творів, які будуть вивчатися.
2. Поточний контроль здійснюється під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення проблем опанування тими чи іншими навичками.
3. Тематичний контроль здійснюється періодично, після вивчення нової теми чи нового розділу і має на меті систематизацію знань та умінь студентів.
4. Підсумковий контроль проводиться в кінці кожного семестру.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

9.1. Методичне забезпечення

1. Вектори розвитку загального та спеціалізованого фортепіано у форматі вищої музичної освіти України: збірник статей / ред.-упор. З. Жмуркевич. Львів: ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2019. 236 с.
2. Герега М. Пріоритети кафедри загального та спеціалізованого фортепіано в процесі навчання музиканта-професіонала. *Наукові записки Тернопільського педагогічного університету*. 2002 №1(8). С. 64 –67.
3. Гнатишин О. Історичний вимір українських музично-теоретичних концепцій: монографія. Наук. ред. О. Козаренко. 2-ге вид. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 600 с.
4. Грабовська О. С. Сучасна фортепіанна музика як об'єкт виконавського аналізу (на прикладі фортепіанних циклів Богдани Фільц): методичні рекомендації. Львів: ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2015. 26 с.
5. Грабовська О. До проблеми типології музичних жанрів: методичні рекомендації. Львів: ЛНМА ім. М.В.Лисенка, 2016. 39 с.
6. Деменко Б. Мистецтво фортепіанної гри Генріха Нейгауза в контексті сучасної музичної науки. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського: Музичне виконавство і педагогіка: історія, теорія, інтерпретаційні аспекти композиторської творчості* / автори проекту, ред.-упор.: М. А. Давидов, В. Г. Сумарокова. 2011. Вип. 96. С. 20–34.
7. Дика Н. Музичне свято науки. *Дзвін. Щомісячний літературно-мистецький та громадсько-політичний часопис Національної спілки письменників України*. 2018. №5 (883). С. 192–195.

8. Жмуркевич З. С. Виконавські особливості фортепіанних творів для домашнього музикування з нотних колекцій Львова XIX ст.: методична розробка. Львів: ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2010. 36 с.
9. Загальне та спеціалізоване фортепіано у мистецькому просторі України. *Наукові збірки ЛНМА імені М. В. Лисенка; вип. 27; серія: Виконавське мистецтво*). До 50-річчя кафедри загального та спеціалізованого фортепіано / ред. кол.: І. Пилатюк (гол. ред.) та ін.; ред.-упоряд.: З. Жмуркевич, М. Герега. Львів: СПОЛОМ, 2012. 376 с.
10. Загальне та спеціалізоване фортепіано у процесі формування музиканта-професіонала: тези наукового семінару, 11 грудня 2013 р. / упор. О. Гнатишин. Львів: ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2013. 52 с.
11. Значення загального та спеціалізованого фортепіано у формуванні особистості музиканта-професіонала: тези наук.-практ. конференції, 23 листопада 2011 р. / упор. О. Є. Гнатишин. Львів: ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2011. 84 с.
12. Йовенко З. Н. Общее фортепиано: вопросы методики. Київ: Муз. Україна, 1989. 99 с.
13. Кафедра загального та спеціалізованого фортепіано: досягнення, пошуки, проблеми: тези наук.-практ. семінару, 3 грудня 2008 р. / упор. З. С. Жмуркевич. Львів: НТШ у Львові, 2009. 66 с.
14. Камерно-інструментальна музика у класі загального та спеціалізованого фортепіано: педагогічно-виконавський аспект: тези наук.-практ. семінару, 17 березня 2010 р. упор. З. С. Жмуркевич. Львів: ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2010. 56 с.
15. Кашкадамова Н. Б. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах: навч. посібник. К.: Освіта України, 2009. 416 с.
16. Ластовецька-Соланська З. Ретроспектива часу: рецензія на творчий проект «Музика минувшини і сьогодення: Денис Січинський, Анатолій Кос-Анатольський, Микола Ластовецький», 28 квітня 2015 р., Малий зал ЛНМА ім. М. В. Лисенка. *Високий замок*. 15-17 травня 2015 р., №51 (5307). С. 6.
17. Людкевич С. Кілька заміток до реформи у Вищій музичній інституті товариства ім. М. Лисенка у Львові. *Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи* / упоряд., ред., перекл., прим. і бібл. З. Штундер. Львів: Дивосвіт, 2000. Т. 2. С. 260–264.
18. Людкевич С. Попис учениць музичної школи в дівочій ліцеї в Перемишлі. *С. Людкевич. Дослідження, статті, рецензії, виступи* / упоряд., ред., перекл., прим. і бібл. З. Штундер. Львів: Дивосвіт, 2000. Т. 2. С. 441–443.
19. Мазепа Л., Мазепа Т. Шлях до музичної академії у Львові. Том 1. Львів: СПОЛОМ, 2003. 288 с.
20. Суть і функції загального та спеціалізованого фортепіано в процесі комунікації предметного дискурсу: матеріали ювілейної конференції з

- нагоди 55-річчя заснування кафедри, 6 грудня 2016 р. / упор. О. Гнатишин. Львів: ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2016. 54 с.
21. Методичні рекомендації для самостійної роботи над фортепіанними творами великої форми для студентів вокального факультету / упор. Помірко С. О. Львів: ЛНМА ім. М. В. Лисенка. 18 с.
22. Особливості диференційованого підходу до навчального процесу на кафедрі загального та спеціалізованого фортепіано: тези семінару-практикуму, 29 листопада 2012 р. / упор. О. Є. Гнатишин. Львів: ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2012. 60 с.
23. Програми для музичних вузів з творів українських композиторів. Спеціальність «Сольний спів» / упор. С. О. Помірко, Л. М. Кочмарчук. Київ: видано Міністерством культури України, Республіканський методичний кабінет навчальних закладів мистецтва і культури, 1994. 24 с.
24. Регіональна науково-практична конференція «Загальне та спеціалізоване фортепіано: концертно-виконавський та дидактичний аспекти» (до 175-ліття ЛНМА ім. М. В. Лисенка), 19 грудня 2019 року: тези / ред.-упоряд. З. Жмуркевич, Н. Посікіра-Омельчук. Львів: ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2019. 88 с.
25. Система координат у новому форматі навчальної дисципліни «Загальне та спеціалізоване фортепіано»: тези наукового семінару, 2 грудня 2014 р. / упор. О. Гнатишин. Львів: ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2014. 56 с.
26. Словник іноземних музичних термінів та виразів: навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–IV рівнів акредитації / ред.-упоряд. Павленко В. В. Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. 384 с.
27. Сторінки історії Львівської державної музичної академії ім. М. В. Лисенка. Львів: СПОЛОМ, 2003. 256 с.
28. Курс загального та спеціалізованого фортепіано як один із базових компонентів навчального процесу в музичних освітніх закладах України: тези регіональної науково-методичної конференції / упор. О. Гнатишин. Львів: ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2018. 60 с.
29. Українська фортепіанна мініатюра в навчальному процесі кафедри загального та спеціалізованого фортепіано: тези наукового семінару, 9 грудня 2015 р. / упор. О. Гнатишин. Львів: ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2015. 42 с.
30. Чекас Л. Огляд діяльності кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Львівської державної музичної академії ім. М. В. Лисенка: наук.-попул. видання. Львів: ЛДМА ім. М. В. Лисенка, 2004. 119 с.
31. Plan nauki Konserwatorium Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie. Lwow: «Ossoleum», 1912. S. 8–12.
32. Plan nauki Konserwatorium Polskiego towarzystwa Muzycznego we Lwowie. Lwow: «Ruch», 1927. S. 49-50.

9.2. Нотний репертуар

Поліфонія

- Й. С. Бах. 12 маленьких прелюдій для початківців, для фортепіано. Нотне видання / Редакція К. Черні. Київ: Музична Україна, 2007. 24 с.
- Бах Й.-С. Маленькі прелюдії та фуги / упор. Н. Кувшинніков. М., 1981.
- Бах Й.-С. Інвенції та симфонії / ред. Ройзман. М., 1975.
- Бах – Кабалевський. 8 маленьких прелюдій та фуг для органу.
- Бах Й.-С. Нотний зошит А. М. Бах. М., 1981.
- Бах Й.-С. Французькі сюїти.
- Бах В. Ф. Фуга, із зб. «Сини Й.-С. Баха – Вибрані п'єси», упор. Лукомський Л. М., 1962.
- Бах Й.-С. Збірник «Вибрані твори для фортепіано» / ред. Ройзмана. Вип. 1. М., 1960.
- Гендель Г. Ф. Три маленькі фугети з циклу «Шість маленьких фугет для клавіру» / перекладення для двох фортепіано в 4 руки Т. Омельченко. Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського, 2017. 22 с.
- Гендель Г. Фугетти. Польське музичне видавництво, 1968.
- Гендель Г. Сюїти.
- Кабалевський Д. Прелюдії та фуги.
- Збірник «Поліфонічні п'єси».
- «Поліфонічні п'єси», вип. 2 / ред. М. Соколов. М., 1969.
- «Поліфонічні п'єси для фортепіано», вип. 4 / ред. М. Соколов, 1974.
- «Поліфонічні п'єси» / ред. П. Лобанов. М., 1971.
- Збірник поліфонічних п'єс для фортепіано / ред. Ляховицька. Чч. I–III. М., 1986.
- Чюрльоніс М. Твори для фортепіано. Вільнюс, 1957.
- Щедрін Р. Поліфонічний зошит. М., 1974.
- Збірник «Поліфонічні п'єси для фортепіано на основі народних пісень за обробками українських класиків» / ред. Беркович І. М., 1962.
- Поліфонічні твори українських радянських композиторів. Зошит I. К., 1979.
- Поліфонічні твори українських радянських композиторів. Зошит 2. К., 1981.
- Поліфонічні п'єси для фортепіано. К., 1986.
- Твори українських композиторів. Вип. 7. К., 1984.
- Триста років тому... XVII – XVIII ст. Барокко. Для фортепіано / Моя колекція, випуск 1. Київ: Висока нота, 2005. 32 с.
- Фортепіанні твори українських композиторів для дітей. Вип. 3. К., 1981.
- Фортепіанні п'єси українських композиторів для дітей. Вип. 4. К., 1984.
- Щуровський Ю. Вибрані твори для фортепіано. К., 1987.
- Щуровський Ю. 10 маленьких прелюдій та фуг. К., 1971.

Твори великої форми

- Бенда І. Соната ля-мінор.
- Беркович І. Концерт, тв. 44. К., 1963.
- Бетховен Л. Варіації на Швейцарську тему Фа-мажор.

Бетховен Л. Сонати.
Бетховен Л. Шість легких сонат. М., 1965.
Бортнянський Д. Сонати. Л., 1989.
Варіації українських радянських композиторів. К., 1973.
Вебер К. М. Сонатина До-мажор.
Вибрані твори для фортепіано. К., 1987.
Вибрані твори старовинних композиторів 17-18 ст. / ред. Н. Кувшинніков. М., 1956.
Гайдн Й. Сонати.
Дуссен Я. Сонати для фортепіано. М., 1960.
Збірник сонатин і варіацій / ред. А. Бакулов. Вип. 1. М., 1969.
Кабалевський Д. Легкі варіації. М., 1953.
Клементі М. Шість сонатин для фортепіано. М., 1969.
Кумец Ф. Сонатини.
Легкі сонатини для фортепіано / ред. Хурдєєва Ю. К., 1981.
Легкі сонатини українських композиторів для фортепіано. К., 1985.
Моцарт В. Концерти.
Моцарт В. Сонати.
Моцарт В. Шість сонатин для фортепіано. М., 1962.
Скарлатті Д. Сонати. М., 1961.
Сонати для фортепіано / ред. Н. Кувщанкінов. М., 1960.
Сонати і концерти старовинних композиторів / ред. Н. Кувшинніков. М., 1960.
Сонати українських радянських композиторів. Вип. 2. К., 1990.
Сонати, сонатини, рондо і варіації / ред. С. Ляховицька. Л., 1965.
Сонатини і варіації для фортепіано / ред. Бакулов. Вип. 2. М., 1969.
Сонатини і варіації / ред. А. Самонов. Вип. 1. М., 1974.
Сонатини і варіації / ред. Л. Григорян. Вип. 2. М., 1980.
Сонатини і варіації / ред. Ю. Курганов. Л.-М., 1975.
Сонатини українських композиторів для фортепіано. К., 1987.
Твори українських композиторів. Вип. 4. К., 1977.
Чімароза Д. Сонати.
Щуровський Ю. Варіації для фортепіано. К., 1981.

П'єси

Барвінський Василь. Мініатюри на лемківські народні пісні / Редактор-упорядник, вступна стаття О. Німилович. Дрогобич: Посвіт, 2008. 32 с.
Барток Б. Вибрані дитячі п'єси / ред. М. Соколов. М., 1958.
Беркович І. 10 ліричних п'єс для фортепіано. Київ, 1955.
Беркович І. Тв. 20. 12 п'єс для фортепіано на теми народних мелодій. Київ, 1954.
Бетховен Л. Сім народних танців для фортепіано. М., 1959.
Вибрані п'єси для фортепіано. – Ред. Л. Луконський. М., 1962.
Вибрані фортепіанні твори. Л., 1977.
Вибрані фортепіанні твори. Л., 1977.

Герасименко О. В. Музичні пастелі. Фортепіанний цикл. Львів: ТеРус, 2010. 16 с.

Глієр Р. Тв. 43. 8 легких п'єс.

Граємо джаз. Твори українських радянських композиторів для фортепіано. К., 1990.

Гріг О. Ліричні п'єси для фортепіано / ред. Белов. М., 1959.

Жербін М. Альбом: 15 п'єс для фортепіано. Київ, 1956 .

Жилінський А. П'єси для фортепіано.

Кабалевський Д. Вибрані п'єси. М., 1955.

Кажлаєв М. Шість прелюдій. М., 1968.

Кос-Анатольський А. П'єси для фортепіано. Український педагогічний репертуар. Львів, 2009. 24 с.

Косенко В. 24 дитячі п'єс, тв. 15. М., 1959.

Кудрик Б. Твори для фортепіано . Український педагогічний репертуар. Львів, 2005. – 52 с.

Любарський М. Збірник легких п'єс на теми українських народних пісень. М., 1949.

Мак-Доуел Е. П'єси для фортепіано. М., 1968.

Мендельсон Ф. Пісні без слів. М., 1975.

П'єси сучасних зарубіжних композиторів для фортепіано / ред. Віткінд. М., 1975.

П'єси для фортепіано / ред. А. Бакулов. М., 1976.

П'єси для фортепіано / ред. Т. Колос. М., 1973.

П'єси для фортепіано / ред. Л. Худолей. Вип. 9. М., 1979.

П'єси італійських композиторів 17-18 ст. / ред. І. Окраїнець. М., 1968.

Прокоф'єв С. 12 легких п'єс для фортепіано. М., 1964.

Скрябін А. 24 прелюдії, тв. 11. М., 1971.

Твори молодих композиторів України. К., 1973.

Твори українських композиторів для фортепіано. Вип. 1. К., 1973.

Твори українських композиторів для фортепіано. Вип. 2. К., 1974.

Твори українських композиторів для фортепіано. Вип. 4. К., 1977.

Твори українських композиторів для фортепіано. Вип. 6. К., 1982.

Твори українських композиторів для фортепіано. Вип. 7. К., 1984.

Українська радянська фортепіанна музика. Том I, ч. I. К., 1974.

Українська радянська фортепіанна музика – Том I. ч. 2. К, 1975.

Українська радянська фортепіанна музика. – Том 2, ч. 2. К., 1981.

Українська фортепіанна музика ХІХ ст. К., 1973.

Українська фортепіанна музика / ред. Коцінський, Завадський. М., К., 1973.

Українська фортепіанна музика / упор. Вороткевич І., Рубець О. К., 1981.

Фортепіанна творчість Романа Цися: до питання збагачення навчального репертуару / упоряд. Кукоба І. Г. Л.: Ліга-Прес, 2014. 64 с.

Хачатурян А. Дитячий альбом для фортепіано. М., 1958.

Шопен Ф. Тв. 28 Прелюдії.

Шостакович Д. Альбом фортепіанних п'єс. М., 1959.
Шуман Р. Тв. 124 Листки з альбому.

Нотні збірники

Оперні арії європейських композиторів у перекладенні для 4 рук: збірник нот з методичними поясненнями, адаптований для студентів вокального факультету / Упор. Помірко С. О. Львів: ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2011. 49 с.
Оперні арії українських композиторів у перекладенні для 4 рук: збірник нот з методичними поясненнями, адаптований для студентів вокального факультету / Упор. Помірко С. О. Львів: ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2012. 53 с.
Фортепіанний супровід до вправ для розспівування голосу (10 наявних збірників у бібліотеці) / упор. Помірко С. О. Львів: ЛДМА ім. М. В. Лисенка, 2001. 104 с.
Хрестоматія для студентів вокального факультету підготовчого відділу. Твори українських композиторів:
Укр. нар. пісні в легкій обробці для фортепіано. Львів, 1995. 94 с.
Поліфонічні твори, сонатини, варіації. Львів, 1996. 154 с.
Ансамблі. Львів, 1997. 52 с.
Акомпанементи. Львів, 1998. 97 с.

Збірники акомпанементів до вокальних творів

Бабинець Н. Камерно-вокальні твори сучасних композиторів Галичини ХХ ст. для концертмейстерських класів: навчальний посібник. Львів: Сполом, 2010. 196 с.
Бабинець Н. Камерно-вокальні твори композиторів Галичини, для концертмейстерських класів: навчальний посібник. Львів: Сполом, 2007. 208 с.
Бетховен Л. Пісні. Зошит 3. М., 1970.
Бобикевич О. Вокальні твори на вірші Тараса Шевченка: нотний посібник / редактор-упорядник, автор вступної статті У. Молчко. Дрогобич: Посвіт, 2007. 88 с.
Вебер К. Вибрані пісні. М., 1937.
Вибрані арії італійських композиторів / упор. А. Кільчевська. М., 1966.
Вокальні твори італійських композиторів 17-18 ст. / ред. А. Єрохін. Вип 1. М., 1961.
Гев М. Лети, моя пісне. Нотний збірник. Львів: Аверс, 2009. 104 с.
Гершвін Д. Вибрані вокальні твори / упор. Г. Шнерсон. М., 1956.
Гріг Е. Романси і пісні. Зошит 1, 2 / ред. Орендмехер. М., 1966.
Збірка популярних пісень для голосу та фортепіано «Pop Songs». Випуск 1. Київ: Нотне видавництво «Мелосвіт», 2004; Ніжин: Аспект-Поліграф, 2004. 40 с.
Квасневський В. Відлуння весни. Солоспіви на вірші Марії Гаталі-Квасневської / Національна ліга українських композиторів. – Львів: Українські технології, 2002. 60 с.

Квасневський В. В любові і молитві. Вокальні твори. Львів: ТзОВ Компанія «Манускрипт», 2009. 88 с.

Майборода Г. Вибрані романси. Київ., 1960.

Моцарт В. Пісні / упор. К. Саква,, А. Єрохін. М., 1981.

Народні пісні зарубіжних країн / упор. Н. Баратова. М., 1970.

Персел Г. Вокальні твори / упор. А. Єрохін. М., 1980.

Романси композиторів України / ред. М. Заволішкіна. М., 1970.

Солоспіви Анатолія Кос-Анатольського з репертуару Лілії Коструби: для високого голосу з фортепіано. –Львів: Галицька видавнича спілка, 2009. 72 с.

Шуберт Ф. Вокальний цикл «Зимовий шлях». М., 1973.

Вокальний цикл «Прекрасна мельничиха». М., 1972.

Вокальний цикл «Мірти». М., 1960.

Вокальний цикл «Любов поета». М., 1959.

Білаш О. Пісні. К.: Муз.Україна, 1987.

Данькевич К. Вокальні твори. Пісні, романси, хори. К., 1975.

Дремлюга М. Пісні кохання, роздуми, цикл романсів для голосу в супроводі фортепіано на слова Омара Хаями. К., 1957.

Івасюк В. Моя пісня. К., 1988.

Козак С. Пісні. К., 1978.

Колодуб Ж. Романси для голосу в супроводі фортепіано. К., 1966.

Колодуб Ж. Вокальні твори. К., 1980.

Кос-Анатольський А. Вибрані романси та пісні. К., 1964.

Косенко В. Романси і пісні. Збірник творів. Том 3. К., 1971.

Людкевич С. Солоспіви. К., 1969.

Лятошинський Б. Вибрані обробки народних пісень. К., 1961.

Мейтус Ю. Вибрані романси. К., 1982.

Українські народні пісні в обробці Людкевича С. К., 1980.

Український класичний романс. К., 1983.

Шамо І. Крилата пісня. К., 1985.

Акомпанементи арій та пісень з опер

Верді Дж. «Травіата», Аріозо Альфреда, I акт. Арія Віолети, III акт.
Аріозо Жермона. I акт.

Глюк Х. «Орфей», Арія Орфея.

Доніцетті Г. «Любовний напій», Аріозо Адіни, Арія Неморіно.

Росіні Дж. «Севільський церюльник». Канцона графа.

Чайковський П. «Пікова дама». Пісня графині.

Гендель Г. «Рінольдо». Речитатив і арія «Дай мені сльозами виплакати».
«Ксеркс», Речитатив і арія Ксеркса.

Флотов Ф. «Марта» Народна пісня про розу, Арія Ліонеля.

Верді Дж. «Ріголетто», Сцена: Арія Ріголетто, Арія Герцога.

Гулак-Артемівський С. «Запорожець за Дунаєм», Пісня Одарки «Ой казала мені мати». Романс «Місяцю ясний».

Вагнер Р. «Тангейзер», Пісня Вольфрама.

Гуно Ш. «Фауст», Арія Валентина. «Бог всесильний».
Лисенко М. «Тарас Бульба», Арія Тараса.
Моцарт В. «Весілля Фігаро», Арія Керубіно.
Россіні Дж. «Осада Корінфа», Молитва.
Мейербер. «Гугеноти», Каватина паж.
Гендель Г. Дует і хор з опери «Аріодонт».
Генрі А. Арієтта Земіри з опери «Земіра і Азор».
Аркас М. «Катерина», Арія Андрія.
Вахнянин А. «Купало», Арія Одарки.
Січинський Д. «Роксоляна», Арія Одарки.
Лисенко М. «Наталка Полтавка», Пісня Наталки. Дует Возного і Виборного.
Лисенко М. «Утоплена», Пісня писаря.

Етюд

Беренс Г. 32 вибрані етюди. М., 1966.
Бертіні А. Вибрані етюди. М., 1966.
Вибрані етюди іноземних композиторів. Вип. 1, 2. М., 1957.
Гедіке А. «40 мелодичних етюдів», тв. 32.
Геллер С. Мелодичні етюди, тв. 45.
Етюди для фортепіано на різні види техніки, II клас / ред. Е. Гиндін і М. Карафінка. М., 1974.
Клементі М. Етюди і технічні п'єси / ред. Л. Просипалова, Н. Суздон. М., 1966.
Короткі етюди і вправи / ред. Кувшиннікова. М., 1964.
Крамер. Етюди. М., 1961.
Лак Т. «Маленькі романтичні етюди», тв. 41. М., 1929.
Лак Т. «12 етюдів», тв. 75. М., 1936.
Лемуан А. «50 характерних і прогресивних етюдів». Тв. 37. М., 1961.
Лешгорн А. «Вибрані етюди». Тв. 65. М., 1959.
Лешгорн А. Етюди, тв. 66.
Етюди, тв. 636. М.-Л., 1946.
Чернік К. Вибрані етюди / ред. Г. Гермер. М., 1963.
Чернік К. Школа біглості, тв. 299. М., 1962.
Чернік К. 24 етюди, тв. 718. М., 1960.
Шітте А. «Двадцять п'ять етюдів» / тв. 68. М., 1959.

Ансамблі

Ансамблі, VII клас / упоряд. Ю. Пітерін. М., 1970.
Ансамблі. П'єси для фортепіано в 4 руки. Старші класи / упор. А. Бакулов, Ю. Пітерін. Вип. 3. М., 1969.
Аренський А. Шість дитячих п'єс, тв. 34.
Бізе Ш. «Кармен» / переложення і редакція К. Сорокіна. М., 1954.
Брат і сестра, середні класи. Ансамблі / упор. Н. Ширінська. Вип. 3. М., 1963.
Брат і сестра. Ансамблі. Старші класи / упор. Н. Ширінська. Вип. 1. М., 1964.
Брат і сестра. Ансамблі. Старші класи / упор. Н. Ширінська. М., 1963.

Брат і сестра. Легкі ансамблі / упор. В. Натансон. – Вип. 1 – М., 1961.

Вебер К. Класики-юнацтву. Вибрані твори / упорядник Н. Кувшинніков. М., 1964.

Верді Дж. «Аїда» / легке переложення і редакція К.Сорокіна. М., 1954.

Верді Дж. «Травіата» / легке переложення і редакція К. Сорокіна. М., 1954.

Вибрані уривки з творів зарубіжних композиторів в переложенні А. Кондратьєва. Вип.2. М., 1964.

Глінка М. Двадцять уривків з опери «Руслан і Людмила» в обробці В. Белова і К. Сорокіна. Вип. 1. М., 1958.

Двадцять переложень для фортепіано / упоряд. Кедров А. М., 1948.

Збірник уривків з опер і балетів радянських композиторів. М., 1962.

Золотарьов В. Українські пісні (30 маленьких п'єс для фортепіано в 4-руки), тв. 15/ ред. Зілотті А. М., 1947.

Легкі ансамблі для фортепіано в 4-руки / упор. Е. Загурська. М., 1978.

Мендельсон Ф. Шість дитячих п'єс, тв.72. М., 1932.

П'єси для фортепіано в чотири руки / ред. Веврин. М., 1964.

Прокоф'єв. Сцени і танці з балету «Попелюшка» в облегшеному переложенні Л. Атовмяна, тв. 87. М., 1960.

Репертуар фортепіанного ансамблю / упор. Ю. Пітерін. М., 1973.

Строкати картинки для фортепіано в 4-руки / упор. А. Агафонніков. Л., 1973.

Шуман Р. Східні картинки, тв. 66.

9.3. Електронні ресурси

1. Кафедра загального та спеціалізованого фортепіано Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка. URL: <http://conservatory.lviv.ua/kafedry/kafedra-zahalnoho-ta-spetsializovanoho-fortepiano/>
2. О. Ю. Теплова, О. В. Троянова. Проблеми формування і готовності до творчої самореалізації учнів у процесі їхньої фортепіанної підготовки. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. URL: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/104/17673-problemi-formuvannya-gotovnosti-do-tvorcho%D1%97-samorealizaci%D1%97-uchniv-u-procesi->
3. Шахрай О. М. Завдання фортепіанної педагогіки. *Україна наукова*. 25.02. 2018 . URL: <https://int-konf.org/ru/2013/ukrajina-naukova-24-26-12-2013-r/647-shakhraj-o-m-zavdannya-fortepiannoji-pedagogiki>
4. Joshua Ross. 10 Best Piano Lesson Books For Beginners. URL: <https://joshuarossiano.com/best-piano-lesson-books-for-beginners/>
5. Hoffman Academy. Method. More Than Just Piano Lessons. URL: <https://www.hoffmanacademy.com/method/>
6. Piano Teaching Methods. By John M. Zeigler, Ph.D. and Nancy Ostromencki Rio Rancho, NM and Tucson, AZ USA. *Piano Education Page*: веб-сайт. URL: <https://www.pianoeducation.org/pnomethd.html>

7. The Best Method For Learning Piano – Compare. *The Best Online Piano Lessons:*
веб-сайт. URL: <https://www.musiah.com/about/piano-methods-compared.html>